

הרב יהודה עדס
ישיבת פוניבז', בני ברק

מנהג ישראל תורה בפרשיות מגילת אסתר

לאחרונה נתפרסם (בשנתון 'ירושתנו' ספר ראשון) מאמר מאת הרה"ג ר' דוד יצחקי שליט"א שבו מעורר פקפוקים על המסורת שבידינו בפרשיות של מגילת אסתר והנני להשיב על דבריו לפי הנלענ"ד.

וראשית כל צריך להקדים עיקרי הדברים על המסורת שבידינו כיום ומקורה, הנה ההגמ"י פ"ב מהל' מגילה הביא תשובת מהר"ם מרוטנבורג בשם רבינו תם וז"ל בקוצר אשיבך כי ר"ת כתב שמגילה יש לה כל דין ס"ת חוץ מדבר אחד שנקראת אגרת שאם הטיל בה ג' חוטי גידין כשרה אבל לכל שאר דברים יש לה דין ס"ת למנין שיטין מ"ח כדאיתא במסכת סופרים ורוחב העמוד ג' למשפחותיכם ובין שיטה לשיטה כמלוא שיטה ובין תיבה לתיבה כמלוא אות קטנה וכל אות ואות מוקפת גויל ושיעור גליון למעלה ג' אצבעות ולמטה ד' אצבעות ובין כל דף ודף כמלוא רוחב ב' אצבעות וכל פרשיותיה סתומות ומניח בסופה כדי לגול עמוד ובראשה כדי לגול את כל המגילה וכל גופן של האותיות כתב ג"כ כדיון ס"ת עכ"ל והביא דבריו התרומת הדשן בפסקים סי' כ"ג וכן פסק הרמ"א בהל' מגילה סי' תרצ"א שכל פרשיותיה סתומות ואפילו פרשה פתוחה אחת פוסלת כל המגילה אמנם עדיין לא נתבאר מדברי ההגמ"י מקום הפרשיות היינו באיזה מקום יש הפסק פרשה סתומה ודבר זה מבואר בספר קסת הסופר (בחלק שני) על כל פרשה ופרשה; וכן נוהגים היום לעשות שם הפרשיות.²

1. וזה סדרן א' גם ושתי המלכה ב' ויאמר המלך לחכמים ג' ויאמר מומכן ד' אחר הדברים האלה כשך ה' איש יהודי היה ו' בימים ההם ומרדכי יושב ז' אחר הדברים האלה גדל ח' ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו ט' ומרדכי ידע את כל אשר נעשה י' בלילה ההוא נדדה שנת המלך י"א ויאמר המלך אחשוורוש ויאמר י"ב ביום ההוא נתן י"ג ותוסף אסתר י"ד ויאמר המלך אחשוורוש לאסתר ט"ו ומרדכי יצא מלפני ט"ז ותכתב אסתר י"ז וישם המלך וגו' וסוף המגילה היינו תיבות לכל זרעו יסיים בסוף הדף באמצע שיטה.

2. אמנם צ"ל שבזמן הרמ"א עוד היה מנהג פשוט היכן מקום הפרשיות - דאל"כ איך כתב בסתם שכל פרשיותיה סתומות ולא הביא מקום הסתומות ואין לומר שאין ולא ורפיא בידיה מקום הפרשיות הסתומות דאי"כ לא היה לו להביא כלל מסורת הסתומות דהרי כבר כתב בתה"ד דדין הסתומות הוא מסורת - כלומר שאין זה סברא סתומות הן אלא שכן היה באמת שכל הפרשיות סתומות הן ואי"כ אם איננו יודעים מקום הסתומות הרי בטלה כל קבלת הסתומות - והא למה זה דומה ליודע מנין הפרשיות שבתורה אבל אינו יודע מקומם (ואין לומר דהרמ"א סבר שיש סברא בסתומות וכספיקו של מהר"ם מינץ המובא בתה"ד הנ"ל דהרי אי"כ לא היה זה לעיכובא כמ"ש הר"ם מינץ דאם איתא לסברתו אי"ז לעיכובא והרמ"א פסק להדיא דלעיכובא הוא וכהתה"ד שדחה סברת מהר"ם מינץ ואי"כ ע"כ דס"ל כהתה"ד וקבלה היא ולא סברא ופשוט) אלא ע"כ דידע מקומם ואי"כ למה לא פירשם - וע"כ דמילתא דפשיטא ליה היה מקום הסתומות ולא הוצרך לבארם. וראיה לזה שהיתה מסורת ברורה בענין זה שהרי יש כמה וכמה רשימות פרשיות אחרות דתליין באשלי רברבי (רשימת האורחות חיים ורשימת הרבי"ה המובאת באור זרוע ורשימה המיוחסת לחת"ס ורשימת המדקדק הגדול רבי יצחק מפרעמיסלא ורשימת בעמ"ח מסורה ברורה מבארדיטשוב ועוד) ובכ"ז לא שמענו שיכתבו ע"פ זה - אע"פ שבכל הדורות ברציפות כתבו מגילות אסתר ופוק חזי כמה קולמוסים נשתברו לענין פרשיות יעלו הצפודעים ולא תחמוד ויידבר דכל חלב ודהמקריב בס"ת שיש בהם ספק ואיך לא מצאנו בשום שו"ת שדן בענין הפרשיות במגילת

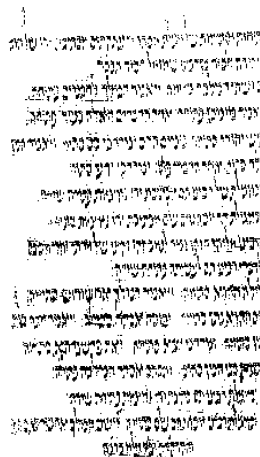
ועל מסורת זו סובבים דברי הר"ד יצחקי והנה רוב דבריו במאמר הנ"ל מיוסדים על מה שמצא בכת"י חומש רגנשבורג עמ' קנ"ח³ וז"ל שם פתוחות וסתומות של מגילת אסתר והעתקתים מכתיבת ידו של הרב ר' יהודה חסיד בן רבינו שמואל חסיד תהא נפשו בצרור החיים גם ושתי המלכה סתומה ויאמר המלך לחכמים פתוחה ויאמר מומכן פתוחה אחר הדברים האלה כשך פתוחה איש יהודי סתומה בימים ההם ומרדכי סתומה ויאמר המן למלך סתומה אחר הדברים פתוחה ומרדכי ידע סתומה ובמגילת של רבינו תם מכתיבת ידו נמצאת פתוחה שורה⁴ (היינו שיטה חלק) ובמגילת ה"ר יוסף טוב עלם מכתיבת ידו נמצאת סתומה ורבינו אליהו הזקן זכור לטוב זקן וזקיניו של מרת אמי מסכים לדברי רבינו תם לעשותה פתוחה שורה בלילה ההוא סתומה ויאמר המלך אחשורוש סתומה ביום ההוא נתן סתומה ותוסף אסתר סתומה ויאמר דהנה בית המן סתומה ומרדכי יצא סתומה ואת פרשנדתא סתומה (פי' ריוח כצורת סתומה אבל אינו סתומה אלא שהוא השירה וכן לקמן גבי עשרת) עשרת בני המן סתומה ותכתב אסתר המלכה פתוחה ובמגילת רבינו תם כתיבת ידו נמצאת פתוחה שורה ובמגילת רבינו יוסף טוב עלם סתומה וישם המלך אחשרש סתומה והמדקדק יבא עליו ברכה עכ"ל.

ומדברים אלו הקשה הר"ד יצחקי שהרי מבואר כאן שבמגילה של ר"ת עצמו היה מקצת פרשיות פתוחות וא"כ איך הביא המהר"ם מרוטנבורג בשם ר"ת מסורת שכולן סתומות? ומכח זה הסיק ר"ד יצחקי במאמרו הנ"ל שבאמת אין מקור דברי מהר"ם

אסתר לפי רשימות הנ"ל (בעוד שעל מנהגים אחרים כגון שלא עשו פרשה בפסוק ויאמר המלך לחכמים דנו בזה קצת) אף דתליין באשלי רברבי כנ"ל וע"כ צ"ל שהיתה מסורת פשוטה בידם לענין מקום הפרשיות ולא חשו לשנות אף מפני הוראת גדולים (ולענין פי' ויאמר המלך לחכמים יש דעות שאין שם פרשה ולהלכה קיי"ל שיש ועי' בקסת הסופר ובס' שפתי חכמים מגילה ואכמ"ל).

3.

צילום כת"י חומש רגנשבורג:

4. צורה זו היא סתומה לדעת ר"ת, כמבואר בתוס' מנחות ל"ב ע"א עיי"ש וברא"ש הל' ס"ת.

מרוטנבורג בדברי ר"ת אלא בדברי הר"ש המובא בראבי"ה ובאור זרוע שכתב לעשות כל פרשיות המגילה סתומות, וזה לשונו שם:

אך הר"ש המובא בתיקון ראבי"ה (הל' מגילה סי' תקכ"ח ואור זרוע סי' שע"ג) כתב: בפרשיות לא שמעתי אם פתוחות אם סתומות ומסתברא לעשותן סתומות כעין תפילין ומזוזות עכ"ל, והנה האו"ז היה רבו של מהר"ם מרוטנבורג (ש"ך חו"מ סי' קע"ז סוס"ק ט"ז) ולא שמע כלל על קבלת ר"ת של סתומות וכן כל הקדמונים המעתיקים דברי ר"ת בפרטי דיני המגילה כס"ת אינם מזכירים שיש קבלה מ"ת שכל פרשיות המגילה הן סתומות ולא עוד אלא מצינו עדות מפורשת של רבי יהודה החסיד⁵ שלא היו כל פרשיות מגילת ר"ת מכתב יד קדשו סתומות והיו בה מקצת פתוחות ובהכרח התה"ד לא ראה כל זה ולכן בהעדר הסבר מניח את הדעת תלה הסתומות בסיבה הטבעית והפשוטה - בר"ת ובמסורת אך כיון שמתבאר שאין כאן מסורת ר"ת ולא ידעו הקדמונים על מסורת סתומות א"כ בהכרח לתלות סתומות מהר"ם בדברי רבו האו"ז בשם הר"ש ובפרט לאור הכלל המסור בידינו אפוא פלוגתא לא מפשינן.

ומכאן הוסיף ר"ד יצחקי ללמוד - שכל דברי הר"ש מיוסדים על כך שלא שמע אם פתוחות אם סתומות אבל בודאי אם היתה מסורת ברורה לר"ש במגילה לא היה משנה המסורת מכח סברא זו - וא"כ בספרים מדוייקים שיש בהם פתוחות אדרבא מסורתם עדיפא כיון שכל דברי הר"ש מיוסדים על זה שלא היתה לו מסורת וא"כ לא ידחה ספיקו של הר"ש את דאם של הספרים המדוייקים, ועוד שהרי דברי הר"ש שעושין סתומות במגילה כמו בתפילין ומזוזות אינם להלכה דהרי לדין עושים שם פתוחות - וא"כ נפל כל יסוד הסתומות בבירא, עכ"ד שם, ומסקנתו שם שצריך לכתוב הפו"ס של מגילת אסתר ע"פ ספרים מדוייקים, כגון כתר ארם צובא המיוחס לבן אשר המדקדק⁶ וכדומה.

5. ר"ד יצחקי סבר שהדברים המובאים בחומש רגנשבורג הם מלשונו של ר"ח וזה מ"ש בתחילת הדברים והעתקים מכתבת ידו של רבינו יהודה ברבי שמואל חסיד תנב"ה אבל לענ"ד נראה שהדברים המובאים בשם ר"ת וראה"ז וריט"ע הם מדברי המעתיק ומ"ש והעתקים מכת"י היינו שהעתיקם ממגילת רבינו יהודה החסיד כמו שהעתיק ממגילות ר"ת וראה"ז וריט"ע ופשוט כ"ז.

6. בענין ייחוס כתר ארם צובא לבן אשר יש עמנו בזה מלין בענין זה ואכמ"ל.

7. ח"ל בפסקים סי' כ"ג (תשובה למהר"ם מינץ) ואשר כתבת ממגילה שיש בה פרשיות פתוחות אי כשרה לדעת מהר"ם בשם רבינו תם דכתב דיש למגילה כל דין ספר תורה וספר תורה פסול אם עשה הסתומה פתוחה ורצית לחלק דשמו מהר"ם ורבינו תם לא רצו לומר רק לכתחילה יעשה כל פרשיותיהן סתומות משום דנקרא אגרת תמינה עליך מנין לך לבדות טעמי הלכות מלבך ולפרש דברי הגאונים חוץ ממשמעות דאינהו כילי שיש לה כל דין ספר תורה חוץ מדבר אחד וכילי נמי הך דפרשיותיהן סתומות בהדיהו משמע בפשיטות דבהך מילתא נמי אית לה דין ספר תורה אפילו בדיעבד ואתה תפרש דלאו דוקא הוא ולא קאמר אלא לכתחילה משום דנקראת אגרת והך סברא לא מתרצית היא כלל דסתומה נמי פרשה נקראת בכוליה תלמודא ולטעמא דידך היה לעשות המגילה לכתחילה בלי שום פרשה והפסק כדי שתהא כמו אגרת כדאיתא בהגה"ה במיימון דיש נוהגים שלא להפסיק בקריאתה בין פסוק לפסוק משום דנקראת אגרת אמנם יש מקילין דסמכי אמאי דכתב בהגה"ה במיימון דאין כל דין ספר תורה למגילה מההיא דאותיות מטושטשות ומקורעות אמנם המהר"ם ומדקדקים במצות יש להם לקיים דברי רבינו תם ומהר"ם עכ"ל התרומת הדשן הרי דנקיט בפשיטות דקבלת הסתומות מקורה מדברי ר"ת וכן מורה פשטות לשון התשובה של מהר"ם מרוטנבורג המובא לעיל.

והנה הפשט הפשוט בדברי המהר"ם שבהגמ"י הוא שמקור הסתומות הוא מר"ת (וכמו שהבין התרומת הדשן)⁷ אלא שע"ז הקשה הר"ד יצחקי ב' קושיות וכדלהלן:

א. שהרי האו"ז מביא בשם הר"ש שלא שמענו בפרשיות המגילה - וא"כ רבי לא שנה חייא מנין לו.

ב. עדות חומש רגנשבורג על פתוחות במגילת ר"ת עצמו - ואיך יסבור ר"ת שכולן סתומות.

ומכח קושיות הנ"ל כתב לייסד סתומות מהר"ם מקורם מדברי רבו הר"ש.

והנה מה שכתב הר"ד יצחקי לתרץ ב' קושיותיו הנ"ל סתומות מהר"ם מקורם מדברי הר"ש הוא מילתא דתמיהא טובא, דהרי כל דברי המהר"ם מרוטנבורג בתשובתו המועתקת לעיל אזלי לבאר שדין מגילת אסתר דינה כדין ס"ת לענין מנין השיטין ורוחב העמוד והיקף גויל וכו', בעוד דברי הר"ש שכתב לעשות כולן סתומות יסוד דבר זה מהנחתו שמגילת אסתר אין דינה כדין ס"ת אלא כתפילין ומזוזות שבהם אין קפידא בצורת הפרשיות אלא עושין כולן סתומות - וא"כ אי נימא שזהו טעם סתומות מהר"ם מרוטנבורג נמצאו דבריו של מהר"ם מרוטנבורג סותרין זא"ז⁸.

וכיון שנתבאר שע"כ אין מקור דברי מהר"ם מרוטנבורג בדברי הר"ש, צריכין אנו ליישב ב' קושיותיו של הר"ד יצחקי על הסברא הפשוטה שמקור דברי מהר"ם מרוטנבורג בקבלת ר"ת.

והנה מה שהקשה שאיך לא ידע מזה האור זרוע שהיה רבו של מהר"ם אי"ז קושיא כלל דהרי המהר"ם כתב בתחילת דבריו וז"ל בקוצר אשיבך כי ר"ת כתב שמגילה יש לה כל דין ס"ת וכו', הרי מבואר מדבריו שלא היתה זו קבלה איש מפי איש עד לר"ת אלא שכך מצא בתשובה מר"ת וא"כ מה תימא לומר שמהר"ם מרוטנבורג מצא תשובה של ר"ת שלא ראו אותה האור זרוע ורבותיו⁹.

ועל הקושיא מדברי חומש רגנשבורג יש ליישב בפשיטות דהרי יש מחלוקות גדולות בצורת הפרשיות איזה צורה מיקרי פתוחה ואיזה צורה מיקרי סתומה, והנה בענין זה הרבה יש להאריך ואכמ"ל בזה ונבאר כאן בקיצור, יש ד' צורות עיקריות - א. ריוח בצד ימין השיטה ב. ריוח בצד שמאל השיטה ג. ריוח באמצע השיטה (ומשני הצדדים כתוב ובאמצע יש ריוח) ד. שיטה שלימה חלקה בלא שום כתב.

ובדין הצורות האלו רבו בזה המחלוקות, דעת הרמב"ם (שהיא הדעה העיקרית להלכה כמ"ש הפוסקים) היא שצורה א וצורה ג הם סתומות וצורה ב וצורה ד הם פתוחות ודעת הרא"ש שצורה ג וצורה ד הם סתומות ואילו צורה א וצורה ב הם פתוחות ודעת

8. ואף שעל כרחק אין דין מגילה כס"ת ממש - שהרי אם יש בה אותיות מטושטשות ומקורעות עד חצי המגילה כשירה כמבואר בגמ' מגילה, מימי לא היה למהר"ם להביא דבר זה שכל פרשיותיה סתומות בהדי האי כללא דכייל שיש למגילה כל דין ס"ת, כמו שלא הביא בהדי האי כללא שכל דינה כס"ת עצם דין זה דמגילה כשרה באותיות מטושטשות או מקורעות, והדברים ברורים.

9. ופוק חזי בזמננו - אטו אין מוצאים כתבי יד של גדולי הדורות הקודמים שרבותיהם של המוצאים לא ידעו על אודותיהם כלום?

רבינו תם (מובא בתוס' מנחות ל"ב ע"א) נראה שסובר לעיקר שצורה ב וצורה ג וצורה ד הם סתומות, ורק צורה א היא פתוחה עיי"ש.

	א	ב	ג	ד
רמב"ם	ס	פ	ס	פ
רא"ש	פ	פ	ס	ס
ר"ת	פ	ס	ס	ס

והנה להלכה נפסק בשו"ע שראוי לצאת ידי שיטת הרמב"ם והרא"ש, שעושים צורת פתוחה תמיד כצורה ב וצורת סתומה עושים תמיד כצורה ג (אבל דעת ר"ת א"א לקיים כיון דנקטינן עיקר כהרמב"ם ולהרמב"ם רק צורה ב וצורה ד הויין פתוחות ולהר"ת ב' צורות אלו הויין סתומות ורק צורה א היא פתוחה וצורה זו להרמב"ם היא סתומה וע"כ אין דרך לצאת ידי הכל לכן יוצאים רק שיטת הרא"ש שאפשר לקיים דבריו עם דברי הרמב"ם - ושיטת הרמב"ם שהיא העיקרית להלכה).

וע"כ אין שום ראייה מחומש רגנשבורג - כי הרי אין אנו יודעים איזו צורה נקראת אצלו פתוחה ואיזו צורה נקראת אצלו סתומה ויתכן מאד שהוא קורא פתוחה לצורה ב שהיא פתוחה גם להרמב"ם וגם להרא"ש ואילו להר"ת היא סתומה (ואין להקשות דמנא לן להמציא בדברי חומש רגנשבורג שמה שקורא הוא בפשיטות פתוחה באמת לר"ת הוא סתומה - דהרי יש לנו סתירה בין תשובת ר"ת עצמו המובאת בדברי המהר"ם לדברי חומש רגנשבורג - וע"כ ודאי כדי ליישב הדברים יש לומר כך שלא יסתור זה לזה) וא"כ הדרינן לדוכתין דאין שום טעם להוציא דברי המהר"ם מרוטנבורג מפשטן שמקור הסתומות הוא מר"ת - ובפרט שהפירוש שפירש הר"ד יצחקי בדבריו תמוה מאד וכנ"ל.

ובפרט שהרי צריך להבין לפי מה קבע כותב חומש רגנשבורג איזו פתוחה ואיזו סתומה - ובפרט שהרי יש מחלוקות רבות בראשונים בענין צורות הפתוחות והסתומות והרי כותב החומש הביא דעת ד' מרבתינו הראשונים בצורת הפרשיות וקצת רחוק לומר שהתכוון שהלומד בדבריו יבדוק בכל אחד ואחד מהראשונים שהביא מה היתה דעתו בצורות הפו"ס - אלא צריך לומר שהתכוון על הרווחים שמצא בעצמו במגילותיהם - לפי דעתו בפו"ס, והנה אין אנו יודעים מה היתה דעתו של כותב חומש רגנשבורג בפו"ס אבל מסתמא פסק לפי הרמב"ם שדעתו התקבלה להלכה או לפי הרא"ש שפסקיו היו מקובלים באשכנז או שהיה מקיים דברי שניהם - וא"כ קרוב מאד הדבר שלצורה ב קרא פתוחה שהרי תרוייהו מסכימים שהיא פתוחה וא"כ אדרבא יש עדות מדברי חומש רגנשבורג שכולן היו סתומות במגילת ר"ת - ואין אנו באים ללמוד הלכה מתוך השערה זו אלא לקיים המסורת מכח דברים אלו.

וחיזוק גדול להשערה זו שהרי כותב החומש מביא ד' שיטות, שיטת רי"ח ושיטת ר"ת ושיטת ראה"ז ושיטת ריט"ע והנה כל ארבעת הרשימות מסכימות זו לזו במקום הפרשיות, והנה בכל כתי מאותם שנים רחוק מאוד למצוא ב' כתי המתאימים זל"ז לגמרי וא"כ כפי הנראה שד' המגילות נכתבו לפי מקור אחד, וא"כ קשה שהרי ד' כותבים הנ"ל היו סמוכים זה לזה בזמנם ובמקומם ואיך נפלו כמה וכמה חילוקים כמובא בחומש רגנשבורג תוך זמן קצר כ"כ אחר שכנ"ל כפי הנראה מקור כולם אחד הוא? וצריך לומר

שבאמת כולם כתבו סתומות אלא שכתבום לפי שיטתם בפו"ס כר"ת שצורות ב, ג, ד סתומות הן ורק צורה א פתוחה היא וממילא כיון שלא כיוונו לסיים פרשיותיהם באמצע שיטה, ע"ז יצא לכל אחד פרשיות 'פתוחות' לפי המעתיק במקום אחר אבל באמת כולן סתומות הן דוק.

ואדרבא מדברי חומש רגנשבורג ראייה גדולה למסורת דידן שהרי כבר נתבאר לעיל שעכ"פ א"א ללמוד מדברי חומש רגנשבורג לענין צורת הפרשיות שהרי אין לדעת אם סבר כדעת הר"ת בפו"ס (ואדרבא מסתבר מאד שלא סבר כוותיה וכמשנת"ל) אבל לענין מקום הפרשיות בודאי יש להאמינו שהרי ראה מגילת ר"ת עצמו ובודאי אינו חשוד לשקר ולהוסיף ולהשמיט פרשיות - וא"כ נלמד ממנו מקום הפרשיות, וצורתן סתומות לפי פסק הר"ת שהביאו מהר"ם והגמ"י וזהו ממש כמסורת דידן כי מקום הפרשיות בחומש רגנשבורג שזה לגמרי למסורת דידן ולפי"ז ראייה גדולה למסורת דידן, ואף אם נאמר שמקור מסורת דידן הנהוגה היום לא התחיל מר"ת אלא כיון שכך הודפס בספר קסת הסופר מ"מ איגלאי מילתא שבאמת העושה כן לא משתבש ועושה כמגילת רבינו תם עצמו (שממנו מקור הסתומות שהביאו מהר"ם מרוטנבורג והגמ"י והתה"ד והרמ"א).

ואילה"ק דא"כ איך אנו יכולים לסמוך על הפרשיות דר"ת - הרי פשוט שהר"ת סמך על איזה ספר שהיה מדויק לדעתו וא"כ איך נוכל לדעת שכל סתומותיו סתומות הן דילמא יש בהן פרשיות שהן שיטה חלק שלדעת ר"ת סתומות הן ואילו ראה הרמב"ם ספר זה היה אומר עליו שפתוחות הם כדעתו דצורה זו פתוחה היא? ובאמת קושיא זו אינה על מנהגא דידן אלא על הרמ"א שבהל' ס"ת יו"ד סי' ער"ה פסק לעיקר כשיטת הרמב"ם וכתב שמי שאינו יכול לקיים דברי הרמב"ם והרא"ש אל יסור משיטת הרמב"ם שהיא העיקר וא"כ קשה ודאי היאך פסק שהעושה פתוחה אחת במגילה פסל - הרי הפוסק כדעת הרמב"ם שהיה רואה את ספר המדויק שממנו העתיק ר"ת בודאי שיהיה לו עכ"פ פתוחה אחת לשיטתו (שהרי מי שיודע צורת פתוחות וסתומות ואינו משתדל בדווקא לצאת ידי כל השיטות רחוק מאד שיוזמנו לו כל הפרשיות כולן מסויימות באמצע שיטה אליבא דכו"ע) ואיך פסל הרמ"א מגילה שיש בה פתוחה - אחר שאפשר שאדרבא היא יותר מדוייקת ממגילה שכולן סתומות?

אבל באמת יישוב קושיא זו דעל כרחך צריך לומר שר"ת לא העתיק ממגילה מדוייקת שהיתה בידו אלא מרשימה מדוייקת שהיתה בידו¹⁰ (היינו שהיה כתוב בה פ' זו סתומה פ' זו סתומה וכו') שהרי הר"ת (בתוס' מנחות ל"ב ע"א) מביא ב' שיטות - דעת ה'סידור קדמונים' ודעת המסכת סופרים בפתוחות וסתומות ונוקט לעיקר כהמסכת סופרים אבל משמעות דבריו שלכתחילה יש לקיים גם דברי ה'סידור קדמונים¹¹ וא"כ קשה שהרי אם העתיק ממגילה מדוייקת הרי לא ימלט שהיה שם לפחות פרשה אחת שהיתה מסויימת

10. ואין מקום לומר דשיטת הר"ת בפו"ס של מגילה נובעת מטעם הר"ש דעושין סתומות מכח הספק ומשום דאפושיל פלוגתא לא מפשינן ולמה לומר שהר"ת פליג על הר"ש - דהא ודאי ליתא דהרי שיטת הר"ש לעשות סתומות מקורה מכח סברתו דמגילה אינה כס"ת אלא כתפילין וע"ז ודאי פליג הר"ת דהרי השיב מפורש דמגילה דינה כס"ת וא"כ ע"כ אין הר"ת יכול לסבור סברת הר"ש.

11. ואילה"ק דאי"כ למה במגילתו לא קיים ר"ת גם דברי ה'סידור קדמונים (דהרי במגילתו יש גם צורות אחרות מלבד ריוח באמצע שיטה שהוא צורת סתומה היחידה המוסכמת בין להמסכת סופרים ובין לה'סידור קדמונים הנ"ל) דיש לומר דלא עלה בידו לעשות כן דנסתיימה לו פרשה אחת במקום שלא היה יכול לעשות ריוח סתומה המוסכמת

באמצע שיטה וא"כ היה לו לר"ת לכתוב 'פרשה פלונית פתוחה לדעת הסידור קדמונים וסתומה לדעת המסכת סופרים' כדי שיוכל הבא לצאת ידי שניהם לעשות אליבא דכו"ע אלא ודאי שהעתיק הר"ת מרשימה מדוייקת כנ"ל ולא ממגילה¹².

המורם מכל האמור:

- א. אין סתירה מהמבואר בחומש רגנשבורג לקבלת הסתומות של מהר"ם.
 - ב. דברי המהר"ם מתפרשים כפשוטם - שהם קבלה בשם ר"ת.
 - ג. יש בידינו קבלה בשם ר"ת על צורת הפרשיות - ממהר"ם מרוטנבורג.
 - ד. יש בידינו קבלה בשם ר"ת על מקום הפרשיות - ממסורת דור ודור ומחומש רגנשבורג.
 - ה. מאחר שמסורת דור ודור בשם ר"ת אינה סותרת לקבלת מהר"ם בשם ר"ת יש לקבל שניהם - ונמצא שיש לנו קבלה מר"ת הן על צורת הפרשיות (ממהר"ם) והן על מקום הפרשיות (ממסורת דור ודור ומחומש רגנשבורג).
- ונמצא הכותב ע"פ מסורת דור ודור ע"פ שנים עדים יקום דבר קבלת מהר"ם וחומש רגנשבורג (מלבד המסורת מדור דור) אבל המשנה ידו על התחתונה שיהיה צריך לסמוך על ספרים שאין דיוקם מוכרע.

אליבא דכו"ע ולכן עשה ריוח המוסכם רק ע"פ המסכת סופרים וממילא כבר לא חש לשיטת הסידור קדמונים כיון דבלא"ה לא קיים דעתו בכל הפרשיות ופשוט.

12. אמנם אפשר לומר שר"ת העתיק ממגילה שבה היו כל הפרשיות מסויימות באמצע שיטה ועשה הכותב כן כדי לצאת ידי הסידור קדמונים והמסכת סופרים - אמנם אם באנו לידי מדה זו נשמט יסוד הקושיא דהרי כל הקושיא היתה שא"א שיהיה כך.

האדם צריך 'לראות' את עצמו

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. אולי יש לומר 'לראות' הוא מלשון חז"ל (כתובות ק"ט), רואה אני את דברי אדמון. רצה לומר, אף בשפלותו [של אדם], צריך לראות את עצמו, ולא יאמר לנפשו נואש. כי אף שמדת שפלות והכנעה היא מדה טובה, אבל לא שיאמר על ידי זה נואש, ולא יוכל לסבול את עצמו עוד. ובבחינת 'כתית למאור' כמו שאמר הרה"ק רבי משה מקאזניץ זצלה"ה, הכנעה, הוא רק למאור, שיעלה אחר כך על ידי זה לעבודת ד' ויאיר בהתורה, אבל לא כתית למנחות, שיהיה מונח על ידי זה. וכמו שאמר הרבי רבי בונם זצ"ל, על דברי רש"י ז"ל על הפסוק והאיש משה עניו מאד, "שפל וסבלן". רצה לומר, אף בשפלותו [של האדם], יסבול את עצמו. בחינת, ויגבה לבו בדרכי ה'.

(תפארת שמואל לפסח, אות י"ב)